

مجازات‌های جایگزین

فصل نوبنی
از نظام اعمال کیفر
در سیاست جنایی ایران

مجتبی محمدی زاده کرمانی نژاد (عضو هیئت علمی گروه حقوق دانشگاه پیام نور)
زینب بوستانی فرشتمی (وکیل پایه یک دادگستری تهران)
یاسر شکری پور (عضو هیئت علمی گروه الهیات و معارف اسلامی دانشگاه پیام نور)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مجازات‌های جایگزین، فصل نوینی از نظام اعمال کیفر در سیاست جنایی ایران

تالیف :

مجتبی محمدی زاده کرمانی نژاد
عضو هیئت علمی گروه حقوق دانشگاه پیام نور

زینب بوستانی فرشته‌می
وکیل پایه یک دادگستری تهران

یاسر شکری پور

عضو هیئت علمی گروه الهیات و معارف اسلامی دانشگاه پیام نور

انتشارات موجک

سرشناسه	: محمدی زاده کرمانی نژاد، مجتبی، ۱۳۶۲.
عنوان قراردادی	: ایران. قوانین و احکام
عنوان و نام پدیدآور	: مجازات‌های جایگزین، فصل نوینی از نظام اعمال کیفر در سیاست جنایی ایران / تالیف: مجتبی محمدی زاده کرمانی نژاد، زینب بوستانی فرشمی، یاسر شکری پور.
مشخصات نشر	: تهران: انتشارات موجک، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	: ۷۲ ص.؛ جدول، وزیری.
شابک	: ۷-۵۸-۸۳۰۷-۶۰۰-۹۷۸-۱۵۰۰۰۰ ریال.
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
موضوع	: مجازات‌های جایگزین زندان -- ایران
موضوع	: Alternatives to imprisonment - - Iran
موضوع	: مجازات‌های جایگزین زندان
موضوع	: Alternatives to imprisonment
موضوع	: حقوق جزا -- ایران
موضوع	: Criminal law - - Iran
شناسه افزوده	: بوستانی فرشمی، زینب، ۱۳۶۳ -
شناسه افزوده	: شکری پور، یاسر، ۱۳۵۷ -
رده بندی کنگره	: H ۷۹۲۷۶ / ۵ / م ۳ ۳ ۱۳۹۵
رده بندی دیویی	: ۳۶۴/۶۸
شماره کتابشناسی ملی	: ۴۲۶۱۶۸۰

انتشارات موجک

مدیر مسئول: دکتر مجید رستمی بشمنی

تلفن مرکز پخش: ۰۹۰۱۷۶۷۲۵۰۲ - ۰۲۱۶۶۱۲۷۵۹۳

Email: mojakpublication@yahoo.com

Web: www.mojak.ir

عنوان: مجازات‌های جایگزین، فصل نوینی از نظام اعمال کیفر در سیاست جنایی ایران

تالیف: مجتبی محمدی زاده کرمانی نژاد، زینب بوستانی فرشمی، یاسر شکری پور

طراح جلد: سیده زهرا روشنایی

مشخصات ظاهری: ۷۲ صفحه، قطع وزیری

چاپ اول: بهار ۱۳۹۵

تیراژ: ۱۰۰۰ جلد - قیمت: ۱۵۰۰۰۰ ریال

شابک: ۷-۵۸-۸۳۰۷-۶۰۰-۹۷۸

حقوق چاپ و نشر برای ناشر محفوظ است.

تقدیم

به اسطوره‌های عشق و محبت

پدر، مادر، برادر و خواهر عزیزم

و سپاس از حضور تنها همراه و هم‌نشین روزهای سخت؛

همسر مهربانم

باشد که شکرانه قطره‌ای از دریای بی‌کران محبت ایشان را به جا آورده باشیم.

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
پیشگفتار	۱
فصل اول: واکاوی موازین سیاست جنایی تقنینی حاکم بر تدوین قانون مجازات ۱۳۹۲	۳
۱-۱ ابعاد ارفاقی تقنینی سیاست جنایی	۸
۱-۱-۱ مجازاتهای تعدیلی	۸
۱-۱-۱-۱ تخفیف و معافیت از آن	۸
۱-۱-۱-۲ تعویق و تعلیق اجرای	۸
۱-۱-۱-۳ نظام نیمه آزادی	۱۰
۱-۱-۱-۴ نظام آزادی مشروط	۱۰
۲-۱ مجازات‌های جایگزین	۱۱
۱-۲-۱ مجازاتهای جایگزین حبس	۱۱
۳-۱ فلسفه نظام اعمال کیفر در تعدیل مجازات در قانون مجازات اسلامی ۱۳۹۲	۱۲
۱-۳-۱ تعدیل مجازات محوری در قانون ۹۲	۱۲
۲-۳-۱ نوآوری‌های نظام اعمال کیفر در قانون مجازات اسلامی ۹۲	۱۴
۴-۱ رویکرد قانون مجازات ۹۲ به جرایم تعزیری	۱۸
۱-۴-۱ حبس خانگی برای جرایم سبک	۱۹
۲-۴-۱ ضرورت استفاده از جایگزینها برای حبس	۲۰
۳-۴-۱ قاضی، و التعزیر بمایراه الحاکم	۲۰
۴-۴-۱ پیش بینی معافیت از مجازات	۲۱
۵-۴-۱ تعیین فاکتورهای تعیین مجازات برای قاضی	۲۲

۶-۴-۱ اصلاح مجرم و پذیرش توبه در جرایم مستوجب حد ۲۳

فصل دوم: واکاوی مجازات‌های جایگزین حبس در رویه تقنینی حقوق کیفری ایران (با تاکید بر قانون مجازات اسلامی ۱۳۹۲) ۲۷

۱-۲ جایگزین‌های نوع اول ۲۸

۱-۱-۲ نیمه آزادی (حبس نیمه وقت) ۲۸

۲-۱-۲ حبس‌های پایان هفته ای ۲۹

۳-۱-۲ حبس‌های خانگی ۳۰

۴-۱-۲ نظارت الکترونیکی ۳۸

۲-۲ جایگزین‌های نوع دوم ۴۲

۱-۲-۲ جایگزین‌های نقدی ۴۲

۲-۲-۲ جایگزین‌های محروم کننده یا سالب حقوق ۴۳

۳-۲-۲ پروبایسون یا تعلیق آزمایشی ۴۴

۴-۲-۲ تعویق صدور حکم محکومیت ۴۷

۵-۲-۲ معافیت از مجازات ۵۳

۶-۲-۲ خدمات عمومی یا کار عام المنفعه ۵۳

۳-۲ جایگزین‌های نوع سوم ۵۵

۱-۳-۲ تعلیق ۵۵

۲-۳-۲ نظریات اداره کل امور حقوقی قوه قضائیه ۵۶

۳-۳-۲ تخفیف ۵۷

۴-۳-۲ عفو ۵۸

۴-۲ سیاست جنایی ایران در تحدید کیفر حبس ۵۹

۱-۴-۲ نگاه اصلاح طلبانه نسبت به مجرم ۶۱

۲-۴-۲ کاهش هزینه های نگهداری مجرمین در قانون مجازات اسلامی ۱۳۹۲ ..... ۶۳

۶۹.....	کتابنامه
۶۹.....	کتاب‌ها
۷۰.....	مقاله‌ها
۷۱.....	آدرس‌های اینترنتی
۷۲.....	قوانین

پیشگفتار

نظام کیفری در هر کشوری بدلیل مرتبط بودن با جان و مال و ناموس انسانها از اهمیت زیادی برخوردار است زیرا از یک طرف با تعیین کیفر و چگونگی رسیدگی به جرایم و شیوه اجرای مجازاتها و از طرف دیگر با حفظ حیثیت و کرامت انسانی می‌تواند تاثیر بسزایی در نظم و امنیت اجتماعی داشته باشد. از این رو نظام کیفری ایران یک نظام دوگانه و ترکیبی است که هم به اجتماع و هم به افراد اجتماع توجه دارد و برخلاف دیدگاه‌هاییست که به صورت یک جانبه عمل می‌کنند. در نظام اعمال کیفر در قانون مجازات اسلامی جدید، شیوه‌ها و اهداف مختلف و متفاوتی وجود دارد مثلاً قصاص حدود تعزیرات و... که هدف از اجرای هر کدام در برخی موارد متفاوت است به عنوان مثال در مجازات قصاص حفظ حیات انسانی جلوگیری از انتقام خصوصی و همچنین تشفی خاطر بزه دیده مد نظر است ولی در مجازات‌های مثل تعزیرات بیشتر اصلاح بزهکار اجرای عدالت عبرت دهی عمومی حفظ نهاد خانواده و... مد نظر است هر چند که بعضی از این موارد در قصاص هم مورد توجه هست اما در این نوع مجازات‌ها مثلاً اصلاح بزهکار مد نظر نیست و بیشتر حفظ نظم جامعه و جلوگیری از انتقام خصوصی مورد توجه است. مهمترین هدفی که نویسنده به دنبال آن می‌باشد اینست که قانونگذار در قانون مجازات اسلامی ۹۲ در پی ایجاد یک نظم نوین اسلامی بر پایه مجازات‌های اخلاقی می‌باشد که هدف نظام اعمال مجازات را در پیشگیری و عدم تکرار بر پایه اعمال مجازات با هدف تربیت و بازگشت مجرم به جامعه می‌باشد. بررسی تغییرات و نوآوری‌های که در قانون جدید مجازات اسلامی است نشان می‌دهد اصولاً سیاست کلی تدوین کنندگان قانون، بر رقت مجازات مرتکبان و عطف در برخورد با آنان و کاهش دعاوی جزایی است. این موضوع را می‌توان به خوبی از دو موضوع دریافت:

الف) پیش بینی نهادهای ارفاقی جدید از جمله نظام نیمه آزادی، تعویق صدور حکم، مجازات‌های جایگزین حبس و در عین حال تقلیل آنها در موارد قانونی تا نصف آن، پیش بینی لغو یا کاهش مدت زمان محکومیت در مجازات‌های تکمیلی اجرای مجازات زندان تحت نظارت و کنترل

سامانه‌های الکترونیکی، پیش بینی قاعده در آ در مجازات‌های حدی و تعمیم آن به مجازات‌های تعزیری و همچنین پیش بینی مرور زمان در مجازات‌های تعزیری، به عنوان نوآوری قانون جدید. (ب) تسهیل در اعطای نهادهای ارفاقی مذکور در قانون ۱۳۷۰ مانند افزایش جهات مخففه تقسیم موارد تعلیق اجرای مجازات به دو نوع تعلیق ساده و تعلیق مراقبتی کاهش مدت تحمل مجازات حبس در نظام آزادی مشروط از نصف به یک سوم مدت مجازات در مورد محکومان به حبس کمتر از ۱۰ سال، ارفاق در سن مسئولیت کیفری اشخاص، نظام مندی قواعد ناظر بر تعدد و تکرار جرم و نظایر اینها به عنوان تغییرات در قانون جدید مجازات اسلامی است. علاوه بر تغییرات و نوآوری‌های مذکور در بندهای پیش گفته، می‌توان به موارد دیگری نیز اشاره کرد. از جمله، حذف مجازات سنگسار، تقسیم مجازات‌های تعزیری به ۸ درجه که در ماده ۱۹ قانون مجازات اسلامی پیش‌بینی شده است که در جای خود مورد بحث قرار می‌گیرد، توسعه مجازات‌های تکمیلی و تبعی که قاضی می‌تواند علاوه بر مجازات‌های ذیل این ۸ درجه در صورت لزوم مجازات‌های تبعی و تکمیلی را مطابق ماده ۲۲ این قانون در ۱۵ مورد تعیین کند. نسخ قانون اقدامات تأمینی، حذف عنوان مجازات‌های بازدارنده و تلفیق آن‌ها با تعزیرات، توجه به فردی کردن مجازات‌ها و تشکیل پرونده شخصیت برای مرتکبان جرایم در موارد معین، تحدید اختیار دادگاه در تخفیف و تشدید مجازات مرتکبان مجازات‌های مکرر و متعدد، پیش بینی مجازات‌های اشخاص حقوقی می‌باشد.

مجتبی محمدی زاده کرمانی نژاد (عضو هیئت علمی گروه حقوق دانشگاه پیام نور)

زینب بوستانی فرشمی (وکیل پایه یک دادگستری تهران)

یاسر شکری پور (عضو هیئت علمی گروه الهیات و معارف اسلامی دانشگاه پیام نور)

بهار ۱۳۹۵

